

PROGRAM ODBUDOWY POMNIKA TEKLI KRONENBERG

ZMARŁEJ W 1848 ROKU

LOKALIZACJA POMNIKA:

Cmentarz Żydowski w Warszawie przy ulicy Okopowej 49/51

Ryc. 1. archiwalne zdjęcie grobowca Tekli Kronenberg z domu Levi

1 PRZEDMIOT PROJEKTU

Celem projektu jest odbudowa żeliwnego grobowca Tekli Kronenberga znajdującego się w przeszłości na cmentarzu Żydowskim w Warszawie przy ul. Okopowej (kwatery nr 8).

Tekla Kronenberg, z domu Levi żyjąca w latach 1775-1848 była matką Leopolda Kronenberga (1812-1878), znanego w XIX wieku działacza społecznego i gospodarczego, bankiera zasłużonego dla rozwoju przemysłu i rolnictwa.

Grobowiec ten został w znacznym stopniu zniszczony w trakcie dewastacji terenu cmentarza w czasie i po II wojnie. Na zdjęciu grobowca zrobionym po wojnie przez fotografa Włodzimierza Praszkę (ryc. 1) widać rozpadający się pomnik. Do dziś ocalała jedynie jego dolna część pomnika: betonowy fundament na którym ustawiona jest trójstopniowa żeliwna podstawa będąca bazą postumentu, na którym umieszczony był pomnik (ryc. 2). Odbudowa zniszczonego pomnika jest możliwa ponieważ w innym rejonie tego samego cmentarza (kw. 2) zachował się identyczny w formie, niedawno poddany

pracom konserwatorskim pomnik Haji Toeplitz (ryc, 3). Grobowiec ten może być wykorzystany jako wzór do odtworzenia nieistniejącego monumentu.

Ryc. 2. Zachowana część pomnika Tekli Kronenberg.

Ryc. 3. Grobowiec Haji Toeplitz, będący wzorem dla rekonstrukcji grobowca Tekli Kronenberg.

Pomnik miał wysokość ok 2,62 m. Bok zachowanego postumentu ma szerokość 94 cm. Cała konstrukcja postumentu składa się z 4 części:

- **Trójstopniowej podstawy (zachowanej).**

Dolny stopień ma szerokość 1,73 m. i wysokość 13 cm. Środkowy odpowiednio: 148 i 12 cm, górny stopień: 122 i 12 cm.

- **Dolnej czworokątnej części postumentu (zachowanej)** o wysokości 60 cm i bokach o szerokości 94 cm.
- **Górnej części (nieistniejącej)** w formie postumentu, którego ściany o wysokości 172 cm. są ograniczone po bokach kolumnami. Górną część ścian wykonano w formie portyku (o wysokości 72 cm.) wieńczącego cały postument.

W środku każdej ściany znajdowała się pionowa płyцина zakończona łukiem dopasowanym do kształtu portyku. Płyцины pomnika wypełnione były inskrypcjami w języku hebrajskim i polskim poświęconymi pochowanej osobie (Tekli Kronenberg).

2. STAN ZACHOWANIA.

Zachowana część pomnika ma uszkodzenia mechaniczne oraz powstałe w wyniku korozji. Nie zachowały pozostałości farby.

Powierzchnia zewnętrzna (widoczna) wszystkich elementów grobowca pokryta jest cienką, równomierną warstwą produktów korozji żelaza. W wielu miejscach pojawia się korozja o charakterze wżerowym. Widoczne są rosnące na pomniku nich kolonie porostów i mchów.

Murowany fundament na którym ułożono żeliwne elementy uległ znacznej destrukcji: zaprawa łącząca cegły uległa destrukcji. Cegły są obłuzowane i zwietrzałe. Warstwa ziemi i korzeni dodatkowo osłabia cały murowany fundament.

3. PROJEKT ODBUDOWY POMNIKA

Odbudowa pomnika zgodna z oryginałem możliwa jest dzięki znanej konstrukcji bliźniaczego pomnika Haji Toeplitz.

Koncepcja odbudowy pomnika zasadza się na wykonaniu żeliwnych odlewów czterech ścian oraz tympanonów. Każda ściana składa się z dwóch części: dolnej i górnej (ryc. 4, 5.) Wszystkie te elementy łączone są śrubami. Płyцины stanowią odrębny element konstrukcji montowany po ustawieniu ścian na postumencie.

Na płytcinach, przed ich zamontowaniem powinny być odtworzone odpowiednie inskrypcje.

Wizualizację odbudowanego pomnika pokazano na rycinie 10. Dorobić należy również elementy zdobiące pomnik: gzymsy, sterczyny oraz mosiężne (w opcji pozłacane) rozetki wypełniające kwadratowe kwatery tympanonów (ryc 8).

Dodatkowym wyzwaniem jest rekonstrukcja zwieńczenia tympanonów. Są one widoczne jedynie na archiwalnym zdjęciu grobowca Tekli Kronenberg

Zakres planowanych prac:

W trakcie konserwacji i odbudowy nagrobka wykonane zostaną następujące czynności

Konserwacja zachowanych elementów nagrobka (podstawy i cokołu)

- Demontaż i transport metalowych elementów podstawy nagrobka,
- Usuwanie zanieczyszczeń i produktów korozji, (metody mechaniczne i strumieniowo-ściernie),
- zabezpieczenie elementów cynkową powłoką antykorozyjną i lakierową,
- demontaż zniszczonych fragmentów fundamentu pomnika,
- wykonanie nowego fundamentu, (roboty murarskie),
- konserwacja pierwszego stopnia pomnika (wykonanego z piaskowca):
  - dezynfekcja obiektu (np. roztworem alkoholowym preparatu Biotin R (prod. C.T.S., Włochy). Usunięcie warstw ziemi, humusu z powierzchni kamienia. Użycie biocydu (np. Grünbelag Entferner (prod. Remmers)
  - Mechaniczne usunięcie nawarstwień, porostów i mchów z powierzchni piaskowca (szczotki druciane, szpachelki)
  - Hydrofobizacja preparatem impregnującym Funcosil FC(prod. Remmers).
- montaż zachowanych elementów pomnika na nowym fundamencie.
- Wykonanie brakującej części pomnika:
- Wykonanie modeli ścian, ornamentów i narożników,
- Wykonanie odlewów ścian i ornamentów pomnika,
- Wykonanie dachu pomnika (z blachy cynkowanej malowanej na czarno),
- Zabezpieczanie powłoką cynkową elementów nagrobka, lakierowanie (czarny półmat),
- Montaż elementów i wykończenie pomnika,
- wykonanie modeli rozetek z tympanonu,
- Wykonanie rozetek (wykonanie odlewów, cyzelowanie, 44 szt.),
- Montaż rozetek,
- wykonanie modeli zwieńczeń tympanonu,
- wykonanie odlewów zwieńczeń pomnika,

Ryc. 4. Górna część ściany pomnika (tympanon)

Ryc. 5. Dolna i górna część ściany pomnika.

Ryc. 6. Kolumna z grobowca H. Toeplitz

Ryc. 7. narożnik ścian pomnika z grobowca H. Toeplitz.

Ryc. 8. Plecione ornamenty zdobiące tympanony.

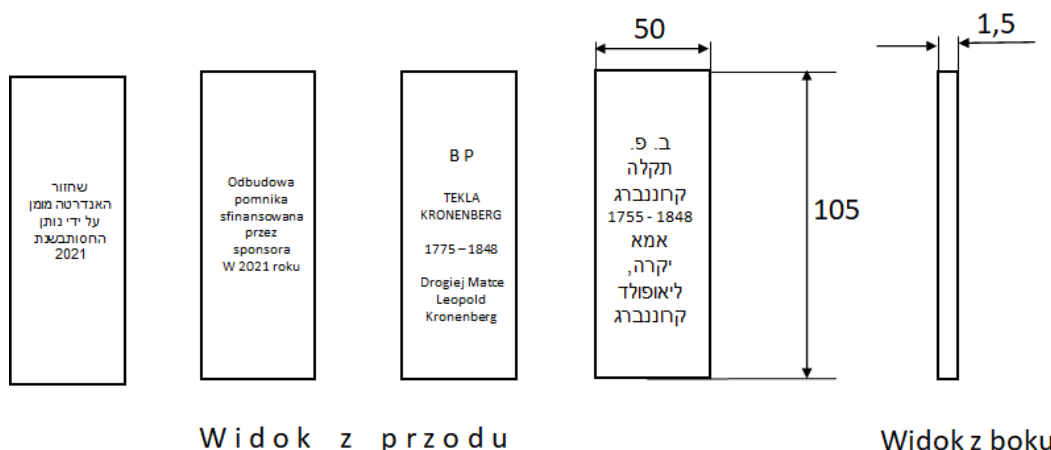
Ryc. 9. Zwieńczenie tympanonu pomnika.

ELEMENTY NAGROBKA WYMAGAJĄCE REKONSTRUKCJI

Rekonstrukcja nagrobka Tekli Kronenberg	
Lokalizacja	Cmentarz Żydowski ul. Okopowa 49/51 Warszawa
Materiał	Żeliwo
Ilość (szt.)	28
Data	Kwiecień 2021
Projekt	Władysław Weker

TABLICE INSKRYPCYJNE (4 szt.)

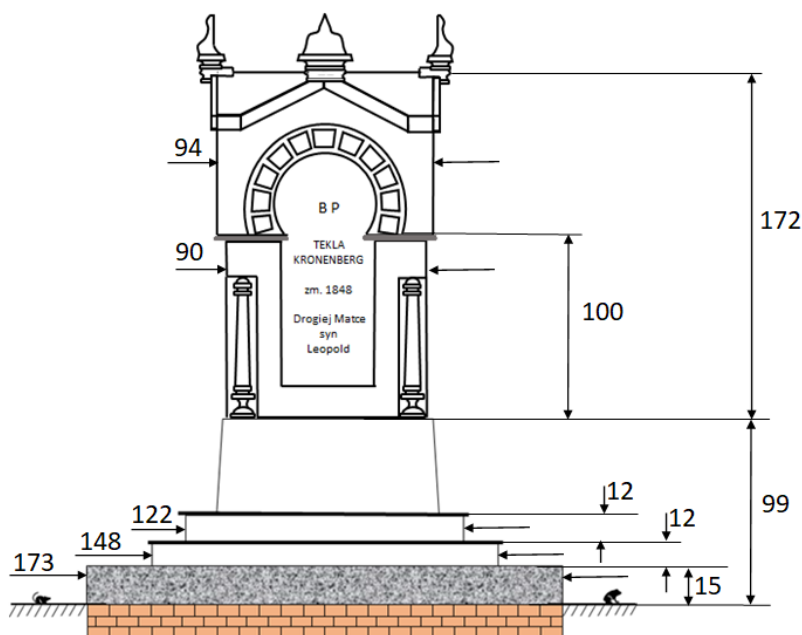

Widok z przodu

Widok z boku

Rekonstrukcja nagrobka Tekli Kronenberg	
Lokalizacja	Cmentarz Żydowski ul. Okopowa 49/51 Warszawa
Materiał	Żeliwo
Ilość (szt.)	4
Data	Kwiecień 2021
Proj.	Wł. Weker

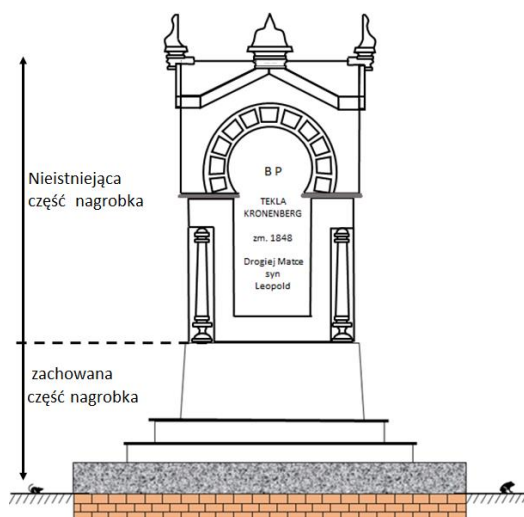
PROJEKT NAGROBKA Z GŁÓWNYMI WYMIARAMI

Rekonstrukcja nagrobka Tekli Kronenberg

Lokalizacja	Cmentarz Żydowski ul. Okopowa 49/51 Warszawa
Data	Kwiecień 2021
Proj.	Wł. Weker

PROJEKT NAGROBKA – RODZAJ ZASTOSOWANYCH MATERIAŁÓW

- Fundament ceglano betonowy
- Kamienna podstawa pomnika (piaskowiec)
- Pomnik (żeliwo)

Rekonstrukcja nagrobka Tekli Kronenberg

Lokalizacja	Cmentarz Żydowski ul. Okopowa 49/51 Warszawa
Data	Kwiecień 2021
Proj.	Wł. Weker

Ryc. 10 wizualizacja odbudowanego pomnika